

KONKORDATO KAPSAMINDAKİ ALACAKLARIN “ŞÜPHELİ ALACAKLAR” VE “DEĞERSİZ ALACAKLAR” MÜESSESELERİ YÖNÜNDEN İRDELENMESİ

Akın Gencer ŞENTÜRK, Avukat

İzmir, 25.01.2019

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun “Şüpheli Alacaklar” başlıklı 323. maddesi aşağıdaki gibidir:

Ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla;

1. Dava veya icra safhasında bulunan alacaklar;

2. Yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar;

Şüpheli alacak sayılır.

Yukarıda yazılı şüpheli alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir.

Bu karşılığın hangi alacaklara ait olduğu karşılık hesabında gösterilir. Teminatlı alacaklarda bu karşılık teminattan geri kalan miktara inhisar eder.

Şüpheli alacakların sonradan tahsil edilen miktarları tahsil edildikleri dönemde kar-zarar hesabına intikal ettirilir.

Bu madde kapsamında öteden beri, hangi şartlarda ve hangi dönemde/tarihte karşılık ayrılacağı başta olmak üzere birçok konuda uyuşmazlıklar yaşanmaktadır.

Bu uyuşmazlıklara, son dönemde sıkça karşılaşılan ‘konkordato’ uygulaması nedeni ile yenilerinin eklenmesi olasılığı söz konusudur. Zira birçok sorunu içinde barındıran ‘konkordato’ uygulaması, bir yönüyle de alacaklılar açısından tahsil edemedikleri belki de edemeyecekleri alacaklar nedeniyle vergi yüküne katlanmak zorunda kalmalarına neden olacaktır. Bu yükün bertaraf edilmesi ve ancak tahsilat yapılma olanağı doğduğunda vergileme anlamında konunun ‘şüpheli alacak’ ve ‘karşılık’ yönünden ele alınması gerekli olmaktadır.

Bu çalışmamızda ‘konkordato’ veya ‘şüpheli alacaklar’ müessesesi içeriğine (söz konusu müesseseler içeriği üzerine çok sayıda yayın mevcut olduğundan) girilmeden bir karar ve bir özelge paylaşımı ve kısa bir değerlendirme ile yetinilecektir.

Diğer yandan ‘konkordato’, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 285 – 309. maddeleri arasında düzenlenmiş olup, gerek özelge ve gerekse karar Kanun'un söz konusu maddelerinde bir kısım önemli değişiklikler yapılması öncesi dönemlere ait olduğundan, yapılacak değerlendirmelerde bu husus dikkate alınmalıdır. Özelge ve karar irdelenmeden

hemen önce Kanunun ilgili maddelerinin ama özellikle 288 ve devamı maddelerinin incelenmesini öneririz.

Söz konusu karar ve özge, idare ve yargının müesseseye bakış açısını örnekleme anlamında aşağıda paylaşılmaktadır:

T.C.

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI

İSTANBUL VERGİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

Mükellef Hizmetleri Usul Grup Müdürlüğü

11.05.2017

11395140-105[VUK-1-20178]-129208

...213 sayılı Vergi Usul Kanununun 323 üncü maddesinde, "Ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla;

1- Dava veya icra safhasında bulunan alacaklar;

2- Yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar; şüpheli alacak sayılır.

Yukarıda yazılı şüpheli alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir.

Bu karşılığın hangi alacaklara ait olduğu karşılık hesabında gösterilir. Teminatlı alacaklarda bu karşılık teminattan geri kalan miktara inhisar eder.

Şüpheli alacakların sonradan tahsil edilen miktarları tahsil edildikleri dönemde kâr zarar hesabına intikal ettirilir." hükümleri yer almaktadır.

Bu hükümlere göre, ticari kazancın elde edilmesi veya idame ettirilmesi ile ilgili olarak dava veya icra safhasında bulunan alacaklarla, yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş olan dava ve icra takibine değmeyecek derecedeki küçük alacaklar şüpheli alacak sayılmakta ve münhasıran maddede belirtilen şartları haiz alacaklar için karşılık ayrılması mümkün bulunmaktadır.

T.C.

DANIŞTAY

DÖRDÜNCÜ DAİRE

07.03.1995

E: 1994/1124 K:1995/955

...Uyuşmazlık, konkordato kapsamında bulunan bir alacak için karşılık ayrılıp, ayrılamayacağına ilişkindir.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 323 üncü maddesinde ticari veya zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla, dava veya icra safhasında bulunan alacakların şüpheli alacak sayılacağı, bu alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilmesi, şüpheli alacakların sonradan tahsil edilen miktarlarının tahsil edildikleri dönemde kar-zarar hesabına intikal ettirileceği öngörülmüştür.

İcra ve İflas Kanunu'nun 285-309 uncu maddelerine göre konkordato, dürüst bir borçlunun, alacaklıların çoğunluğu ile yaptığı ve ticaret mahkemesinin tasdiki ile hüküm ifade eden bir cebri anlaşmadır. Bu suretle imtiyazsız alacaklılar borçluya karşı alacaklarının belli bir yüzdesinden feragat ederler ve borçlu, borçlarının konkordato ile kabul edilen kısmını (yüzdesini) ödemekle, borçlarından kurtulur. Kural olarak tasdik edilmiş ve kesinleşmiş konkordato, konkordato mühleti verilmesinden önce doğmuş olan bütün alacaklar için mecburidir. Borçluya, konkordato teklifi üzerine icra tetkik merciince konkordato mühleti verilmesinin amacı, borçluya karşı icra ve iflas takibini yasaklamak suretiyle, dürüst borçluya bu süre içinde alacaklıları ile konkordato yapabilmek ve bu konkordatoyu mahkemede tasdik ettirebilmek imkanı sağlamaktır. Bu imkanı sağlamak amacıyla. İcra ve İflas Kanunu'nun 289 uncu maddesinde, konkordato mühleti içerisinde

Ayrıca, şüpheli alacak karşılığı ayrılmasında temel unsur, ortada bir alacağın olması ve bu alacağın tahsilinin mezkûr maddede belirtilen kapsamda şüpheli hale gelmiş bulunması olup, Kanunun 323 üncü maddesinde bir ayırım yapılmaksızın, ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla, dava ve icra safhasında bulunan bütün alacaklar için karşılık ayrılabilceği öngörülmüştür. Alacağın yurt içinden veya yurt dışından olması bir önem taşımadığından yurt dışından olan alacaklar için de bu madde hükümleri geçerlidir.

Ancak yurt dışından olan alacakların şüpheli hale geldiğinin ispatlanabilmesi için ticari iş yapılan firmanın mukim olduğu ülkenin mahkemelerinde dava açılması veya icra takibinde bulunulması gerekmektedir.

Bunun yanı sıra, mahkemeye dava veya icra merciine takip dilekçesinin verilmiş olması, alacağın dava veya icra safhasına intikal ettiğini göstermektedir. Ancak şekli bir başvuru alacağın şüpheli sayılması için yeterli değildir. Bir alacağın dava veya icra safhasında olduğunun kabulü için mahkemeye dava veya icra merciine takip için dilekçe verilmiş olması ve gerek mahkemeye gerek icra merciine yapılan başvuruların ciddiyetle takip edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, konkordato, herhangi bir dürüst borçlunun ödeme teklifinin konkordatoya tabi alacaklılarının belirli bir çoğunluğu tarafından kabulü ve mahkemenin onayı ile gerçekleşen ve borçlunun, borçlarının bir kısmından kurtulmasını veya ödeme şeklinin borçlu yararına değişmesini sağlayan, iflasa nazaran yumuşatılmış, alacaklıların eşit olarak tatminine yarayan hukuki bir araç/müessesedir. Bu sayede işletmeler konkordatoya tabi borçlarını, elde edebilecekleri zaman süreci içinde icra ve iflas takiplerinden korunmak suretiyle ödeyebilme imkânına kavuşmaktadır. Bu bakımdan konkordato, ödeme şekil ve şartlarında borçlu yararına değişiklik meydana getirir. Ayrıca, konkordato bir dava veya icra takibi olmayıp, bazen alacağın bir kısmından vazgeçme yerine alacağın vadesinin uzatılarak tamamının ödenmesi şeklinde de olabilir. Dolayısıyla, konkordato alacağı şüpheli hale getirmedeği gibi aksine, alacağın (tenzilat konkordatosunda vazgeçilmeyen kısmın) tahsil

borçlu aleyhine hiçbir takip yapılamayacağı ve evvelce başlamış takiplerin duracağı hükmü yer almıştır.

Olayda, yükümlü kurum bir firmadan olan alacağı nedeniyle icra takibine başvurmuş, ancak bu başvurunun konkordato mühleti içerisinde yapılmış olması nedeniyle icra takibine devam edilememiş, alacak konkordato listesine dahil edilerek, bu alacak için değerlendirme günündeki tasarruf değerine göre karşılık ayrılmıştır. Alacağın ticari faaliyet nedeniyle doğduğu da ihtilafsızdır.

Vergi Usul Kanunu'nun 323 üncü maddesi ticari ve zirai kazançla ilgili olan dava veya icra safhasındaki alacakları, şüpheli alacak saymış ve bunlar için karşılık ayırmak suretiyle, ancak tahsil halinde vergileme imkanı sağlamıştır, bir alacağın şüpheli sayılabilmesi için dava veya icra safhasında olmasını yeterli görmektedir. Bu durumda. İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenen bir takip yolu olan konkordato kapsamındaki bir alacağın da icra safhasında bulunduğu kabulü gerekir. Bunun için alacağın konkordato mühletinden önce doğmuş olması yeterlidir. Ayrıca icra takibine başlanmış olmasına dahi gerek yoktur. Kaldı ki, davacı kurum icra yoluna başvurmuş, ancak konkordato mühleti içerisinde bulunulması nedeniyle takibe devam edememiştir. İcra ve İflas Kanunu'nun 289 uncu maddesi gereğince takibin, batıl olması, bu alacağın icra safhasında bulunduğu ve şüpheli alacak olma vasfını kaybettiği sonucunu doğurmaz. Konkordato sonuçlandıktan sonra tahsil edilen miktarın, tahsil edildiği dönemde kar-zarar hesabına intikal ettirilmesi gerektiğinden, konkordato tasdik kararının kesinleşmesi üzerine, davacı kurumca bu alacağın ilgili yılın kurum kazancına dahil edildiği de görülmektedir.

Bu durumda, konkordato kapsamında bulunan bir alacak. Vergi Usul Kanunu'nun 323 üncü maddesi uyarınca şüpheli alacak niteliğinde bulunduğundan, bu alacak için karşılık ayrılmasında kanuna aykırılık yoktur. Konkordato mühleti içerisinde yapılan icra takibinin batıl olduğu ve alacağın ancak konkordato talebinin reddi veya konkordato koşulları gereğince ödeme yapılmaması üzerine şüpheli hale gelebileceği görüşüyle yapılan tarhiyatta ve bu tarhiyata karşı açılan davayı cezayı azaltmak suretiyle reddeden

imkanını kuvvetlendirir.

Buna göre, konkordato yoluna gittiğini belirttiğiniz İngiltere mukimi firmadan olan alacaklarınız için şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmamaktadır...

mahkeme kararında isabet görülmemiştir.

Bu nedenle. Vergi Dairesi Müdürlüğü temyiz isteminin reddine, davacı kurumun temyiz isteminin kabulüyle İstanbul 5. Vergi Mahkemesinin 16.12.1993 günlü ve E:1991/2787, K:1993/2160 sayılı kararının bozulmasına 7.3.1995 gününde oybirliğiyle karar verildi...

Konuya ilişkin olarak öncelikle özelgede "...*konkordato, herhangi bir dürüst borçlunun ödeme teklifinin konkordatoya tabi alacaklılarının belirli bir çoğunluğu tarafından kabulü ve mahkemenin onayı ile gerçekleşen ve borçlunun, borçlarının bir kısmından kurtulmasını veya ödeme şeklinin borçlu yararına değişmesini sağlayan, iflasa nazaran yumuşatılmış, alacaklıların eşit olarak tatminine yarayan hukuki bir araç/müessesedir. Bu sayede işletmeler konkordatoya tabi borçlarını, elde edebilecekleri zaman süreci içinde icra ve iflas takiplerinden korunmak suretiyle ödeyebilme imkânına kavuşmaktadır. Bu bakımdan konkordato, ödeme şekil ve şartlarında borçlu yararına değişiklik meydana getirir.*" şeklinde yer alan açıklamada kullanılan ve konkordatoyu "ödemeye şekil ve şartlarında borçlu yararına değişiklik" olarak değerlendirmesinin fazlaca yoruma dayalı, göreceli ve iyimser bir yaklaşım olduğunu belirtmek isteriz. Nitekim özelgede kullanılan "iflasa nazaran yumuşatılmış" ibaresi, bu iyimser değerlendirmeyi zaten boşa çıkarmaktadır.

Danıştay kararında "...*konkordato kapsamında bulunan bir alacak. Vergi Usul Kanunu'nun 323 üncü maddesi uyarınca şüpheli alacak niteliğinde bulunduğundan, bu alacak için karşılık ayrılmasında kanuna aykırılık yoktur.*" şeklinde yer alan gerekçe ile de tespit edildiği üzere şüpheli alacak nitelenmesi ve karşılık ayrılmasında Kanun ne şartları arıyorsa olayda bunların varlığı tartışılmalıdır. Kanun "ödemeye şekil ve şartlarında borçlu yararına değişiklik" ile ilgili bir belirleme yapmadığı gibi, öğretisi ve yargısal kararlarda istikrar gösteren alacağın teminatlı olup olmaması dahi konkordato yönünden tartışılacak bir durum değildir. Zaten İcra ve İflas Kanunu'nun 295. maddesinde yer alan "Mühlet sırasında rehinle temin edilmiş alacaklar nedeniyle rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatılabilir veya başlamış olan takiplere devam edilebilir ancak bu takip nedeniyle muhafaza tedbirleri alınmaz ve rehinli malın satışı gerçekleştirilemez." hükmü çerçevesinde 'rehinli alacaklar' yönünden dahi bunun ayrıca tartışılması gerektiğine dikkat çekmek ile yetiniyoruz.

Bu hususlar dışarıda bırakıldığında, konkordato kapsamındaki alacağın şüpheli alacak niteliği taşıyıp taşımadığı ve bunun için karşılık ayrılıp ayrılamayacağı hususunun daha ziyade icra takibi yapma ve dava açma imkanı olup olmadığı üzerinden tartışıldığı ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda yer verildiği üzere idare, özelgede; "...*mahkemeye dava veya icra merciine takip dilekçesinin verilmiş olması, alacağın dava veya icra safhasına intikal ettiğini göstermektedir.*" ifadesi ile Kanun ile aranan ilk ve temel şarta vurgu yapmakta ve akabinde de "Ancak şekli bir başvuru alacağın şüpheli sayılması için yeterli değildir. Bir alacağın dava veya icra safhasında olduğunun kabulü için mahkemeye dava veya icra merciine takip için dilekçe verilmiş olması ve gerek mahkemeye gerek icra merciine yapılan başvuruların

ciddiyetle takip edilmesi gerekmektedir.” görüşüne yer vererek dava açılması veya icra takibine başlanması yolundaki ‘şekil’ şartının yeterli olmadığına vurgu yapmaktadır.

Kanunun (md. 323/1) açık hükmü karşısında idarenin görüşü ‘kural olarak’ doğrudur, zira **‘dava açılabilir veya icra takibi yapılabilir’** ise bu ‘şekli’ şartlar ancak bu durumda aranabilecektir.

Nitekim Danıştay kararında; “...*İcra ve İflas Kanunu*’nda düzenlenen bir takip yolu olan konkordato kapsamındaki bir alacağın da icra safhasında bulunduğu kabulü gerekir.” şeklindeki gerekçe ile ortaya konulduğu üzere konkordato kapsamındaki alacağın icra safhasında bulunduğu kabul etmek gerekir. Kararda “*Bunun için alacağın konkordato mühletinden önce doğmuş olması yeterlidir. Ayrıca icra takibine başlanmış olmasına dahi gerek yoktur.*” şeklinde yer alan gerekçe bunu destekler bir irdeleme içermektedir.

İcra ve İflas Kanunu’nun 288. maddesine göre “*Geçici mühlet, kesin mühletin sonuçlarını doğurur.*” ve 289. maddesine göre “*Mahkeme, kesin mühlet hakkındaki kararını geçici mühlet içinde verir.*”.

Kanunun, geçici ve kesin mühlet ile ilgili bu hükümleri, 294. maddede yer alan “*Mühlet içinde borçlu aleyhine 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre yapılan takipler de dahil olmak üzere hiçbir takip yapılamaz ve evvelce başlamış takipler durur, ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz kararları uygulanmaz, bir takip muamelesi ile kesilebilen zamanaşımı ve hak düşüren müddetler işlemez.*” hükmü ile birlikte ele alınmalıdır.

Bu durumda konkordato kapsamındaki bir alacak için geçici mühlet kararı verilmesi ile birlikte artık hiçbir takip yapılamayacağı ve hatta daha önce başlamış takiplerin duracağı da dikkate alındığında idarenin özalgıda VUK’nun 323/1. maddesinde “*Dava veya icra safhasında bulunan alacaklar*” yolundaki hükümden hareketle aradığı ‘şekil şartı’nın artık hayata geçirilme imkanının bulunmadığı ortadadır.

Ancak bu imkanın ortadan kalkması **‘dava açılabilir veya icra takibi yapılabilir’** ise aranması gereken ‘şekil’ şartının halen aranması için bir neden olarak da kabul edilemez. Nitekim Danıştay kararında “*İcra ve İflas Kanunu*’nun 289 uncu maddesi gereğince takibin, batıl olması, bu alacağın icra safhasında bulunduğu ve şüpheli alacak olma vasfını kaybettiği sonucunu doğurmaz.” şeklindeki gerekçe de bu yöndedir.

Vergi Usul Kanunu’nun “*Dava veya icra safhasında bulunan alacaklar*” düzenlemesindeki amacı, alacağın şüpheli hale geldiğinin ispatı olduğuna göre alacaklının yasal haklarını sınırlayarak alacağının temini için başvuracağı icra takibini engelleyen durumun da şartın yerine getirildiğinin tespiti bakımından yeterli görülmesi gerekmektedir.

Buraya kadar yer verdiğimiz açıklamalar ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla dava veya icra safhasında bulunan alacakların şüpheli alacak sayılması ile ilgili düzenlemenin ancak **‘dava açılabilir veya icra takibi yapılabilir’** ise geçerli olduğu, dava açılmıyor ve icra takibi yapılmıyor olması halinde ‘şekil şartı’ noksanlığının şüpheli alacak niteliğini kaldırmak bir yana bizzat bu nitelime için yeterli olduğunu ortaya koymuştur.

Benzer tartışmalar daha önce ‘iflasın ertelenmesi’ müessesesinin yoğun olduğu dönemde de yapılmış olup, başta kabul görmeyen bu değerlendirme daha sonra Danıştay kararları ve

özelgelerle kabul edilebilir duruma gelmiştir. Konu tarafımızca da sitemizde (www.agencerhukuk.com) yer alan 02.02.2009 tarihli makalede ele alındığından burada tekrar edilmeyecek olup, mantıksal bütünlük açısından okurun söz konusu makalemizi incelemesini önermekle yetiniyoruz.

Konkordato kapsamındaki alacağın, konkordato için geçici mühlet verilmekle ‘şüpheli alacak’ niteliği kazandığı görüşümüz sonrasında bunun hangi tarihte karşılık ayrılmasına konu edilebileceği ve ayrılan karşılığın ne kadar süre ile devam edebileceğinin de açıklığa kavuşturulması gerekli olmaktadır.

Burada iki görüş öne sürülebilir.

İcra ve İflas Kanunu'nun 305. maddesinde konkordatonun tasdiki şartları ve 306. maddesinde ise bu kararın kapsamı belirtilmiş olup, 306. maddede “*Konkordatonun tasdiki kararında alacaklıların hangi ölçüde alacaklarından vazgeçtiği ve borçlunun borçlarını hangi takvim çerçevesinde ödeyeceği belirtilir.*” hükmü yer almaktadır. Buradan hareketle **ilk görüşte** şüpheli alacak niteliğinin, konkordatonun tasdikine kadar geçen süre ile sınırlı olduğu öne sürülebilir.

Bu görüşe göre, konkordatonun tasdiki kararı ile artık alacaklıların, alacaklarından hangi ölçüde vazgeçtiği başta olmak üzere ödeme planı ve diğer hususlarda netleşmiş olacağından, bu noktada ‘şüpheli alacak’ niteliğinin sona erecek ve artık vazgeçilen alacak kısmı için Vergi Usul Kanunu'nun “*Değersiz Alacaklar*” (md. 322) müessesesinin tartışılması gerekecektir.

Bu görüşün kabulü durumunda, konkordato kapsamındaki bir alacağın şüpheli alacak niteliği ancak konkordato için geçici mühlet verilmesi ile konkordatonun tasdikine ilişkin karar ve ilanına kadar geçen dönemdeki süre için söz konusu olacaktır.

İkinci görüşe göre ise konkordato süresince yani tasdik edilen konkordato uyarınca belirlenen ödemeler belirlenen takvim içinde tamamlanıp alacak ortadan kalkana kadar alacak ‘şüpheli’ kalmaya devam edecektir.

İcra ve İflas Kanunu'nun 308/c maddesinde “*Konkordato, tasdik kararıyla bağlayıcı hâle gelir. Tasdik edilen konkordato projesinde konkordatonun, tasdik kararının kesinleşmesiyle bağlayıcı hâle geleceği de kararlaştırılabilir; bu takdirde mühletin etkileri, kanunda öngörülen istisnalar saklı kalmak kaydıyla konkordatonun bağlayıcı hâle geldiği tarihe kadar devam eder.*” Ve devamında 308/ç maddesinde “*Konkordatonun taraflar için bağlayıcı hâle gelmesi, geçici mühlet kararından önce başlatılmış takiplerde konulan ve henüz paraya çevrilmemiş olan hacizleri hükümden düşürür.*” hükmü yer aldığından bu görüş tutarlı görünmektedir.

Yukarıda yer verdiğimiz Danıştay kararında “*Konkordato sonuçlandıktan sonra tahsil edilen miktarın, tahsil edildiği dönemde kar-zarar hesabına intikal ettirilmesi gerektiğinden, konkordato tasdik kararının kesinleşmesi üzerine, davacı kurumca bu alacağın ilgili yılın kurum kazancına dahil edildiği de görülmektedir.*” şeklinde yer alan gerekçe, tasdik edilen konkordato kapsamında alacaklıların alacağı karara bağlandığı gibi tümüyle ödenene kadar alacak şüpheli halde kalmaya devam eder görüşünü destekler tarzdadır.

Bu görüş, konkordato kapsamındaki alacakların belirlenen şekilde ödenip tamamlanması anına kadar ‘şüpheli alacak’ niteliği devam edeceği üzerine kuruludur. Ancak, (varsa) artık vazgeçilen alacak kısmı için Vergi Usul Kanunu'nun “*Değersiz Alacaklar*” (md. 322)

müessesesinin tartışılması anı yönünden de birisi konkordatonun tasdiki ve diğeri de kararlaştırılan ödemelerin tamamlanması anı olmak üzere iki ayrı alt görüşe esas alınabilir.

Burada özellikle Vergi Usul Kanunu'nun, "Değersiz Alacaklar" başlıklı 322. maddesinde yer alan "Kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre tahsiline artık imkan kalmıyan alacaklar değersiz olacaktır." tanım ile "Değersiz alacaklar, bu mahiyete girdikleri tarihte tasarruf değerlerini kaybederler ve mukayyet kıymetleriyle zarara geçirilerek yok edilirler." şeklindeki hüküm üzerinde durmak gereklidir. Bu hüküm **alacaklı** ile ilgilidir.

Borçlu yönünden ise durum Vergi Usul Kanunu'nun "Vazgeçilen Alacaklar" başlıklı 324. maddesinde, "Konkordato veya sulh yoluyla alınmasından vazgeçilen alacaklar, borçlunun defterlerinde özel bir karşılık hesabına alınır. Bu hesabın muhteviyatı alacaktan vazgeçildiği yılın sonundan başlayarak üç yıl içinde zararla itfa edilmediği takdirde kar hesabına naklolunur." şeklinde düzenlenmiştir.

Her iki hüküm bir arada değerlendirildiğinde, borçlu yönünden vazgeçilen alacak eğer konkordato (kararın tasdiki) anında hüküm doğurmaya başlıyorsa ki hüküm açıkça bu yöndedir o takdirde alacaklı yönünden de değersiz alacak bu an itibarıyla hukuken oluşmuştur sonucuna varılmaktadır.

Nitekim yukarıda alıntı yaptığımız özelgenin ikinci bölümünde konu bu yönüyle de ele alınmış ve aşağıdaki görüşe yer verilmiştir:

T.C.

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI

İSTANBUL VERGİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

Mükellef Hizmetleri Usul Grup Müdürlüğü

11.05.2017

11395140-105[VUK-1-20178]-129208

(2) Mezkûr Kanunun 322 nci maddesinde, kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre tahsiline artık imkân kalmıyan alacakların değersiz olacak olacağı, değersiz alacakların, bu mahiyete girdikleri tarihte tasarruf değerlerini kaybedecekleri ve mukayyet kıymetleriyle zarara geçirilerek yok edileceği, işletme hesabı esasına göre defter tutan mükelleflerin bu madde hükmü kapsamına giren değersiz alacaklarını, gider kaydetmek suretiyle yok edeceği hüküm altına alınmıştır.

Mezkûr madde uygulamasında değersiz alacak; kaybedilmiş, tahsiline imkân kalmamış, değeri sıfıra inmiş bir alacak olup, alacağın bu durumunun, kazai bir hükümle veya kanaat verici bir vesika ile tevsik edilmesi icap etmektedir. Kazai bir hükümden anlaşılması gereken, alacağın tahsili için kanun yollarına başvurulmuş olması, icra takibinin yapılmış bulunması, bu müracaatlar ve takipler sonunda, alacağın ödenmeyeceğine hâkim tarafından hükmedilmiş olması; kanaat verici vesika teriminden ise ödemeyi imkânsız hale getirmiş hal ve sebepler

sonucu ortaya çıkmış belgeler anlaşılmalıdır. Alacağın tahsil güçlüğünün objektif ve inandırıcı belgelerle ortaya konması değersiz alacak uygulaması bakımından önem arz etmekte olup, kanun koyucu tarafından da, değersiz hale geldiği ileri sürülen alacağın ciddi olarak takip edildiğine ilişkin çabaların kazai bir hüküm veya kanaat verici bir vesika ile tevsiki öngörülmüştür.

Vergi Usul Kanunu uygulamasında kanaat verici vesikalara;

- Borçlunun herhangi bir mal varlığı bırakmadan ölümü veya 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 32 ve izleyen maddelerine göre mahkemelerce borçlu hakkında verilen gaiplik kararı ve mirasçılardan mirası reddettiklerine dair sulh hukuk mahkemelerince verilmiş bulunan mirası red kararı,
- Borçlu aleyhine alacaklı tarafından açılan davayı borçlunun kazandığına dair mahkeme kararı,
- Mahkeme huzurunda alacaktan vazgeçildiğine ilişkin olarak düzenlenmiş belgeler,
- Alacaktan vazgeçildiğine dair konkordato anlaşması,
- Borçlunun dolandırıcılıktan mahkûm olması ve herhangi bir mal varlığı bulunmadığını belgeleyen resmi evrak,
- Borçlunun adresinin saptanamaması nedeniyle icra takibat dosyasının kaldırıldığını ve yasal süresi içerisinde yenileme talebinde de bulunulmadığını gösteren icra memurluğu yazısı,
- Gerek doğuşu gerekse vazgeçilmesi bakımından belli ve inandırıcı sebepleri olmak şartıyla alacaktan vazgeçildiğini gösteren anlaşmalar, (Alacaklının tek taraflı irade beyanı ile alınmasından vazgeçilen alacakların, değersiz alacak olarak zarar kaydı mümkün değildir.)
- Ticaret mahkemesince borçlu hakkında verilmiş ve ilgili masa tarafından tasfiyeye tabi tutulmuş bulunan iflas kararına ilişkin belgeler

örnek olarak sayılabilir.

Bu itibarla, İngiltere mukimi firmanın konkordato talebinin anlaşmayla sonuçlanmasına bağlı olarak, varsa söz konusu anlaşma kapsamında vazgeçilen alacak kısmı, değersiz alacak olarak kabul edileceğinden, İngiltere mevzuatına göre yetkili resmi makamca konkordato anlaşmasının onaylanarak kesinleşmesini müteakiben, alacağın değersiz hale geldiği (anlaşmanın kesinleştiği) yıl hesaplarına zarar olarak yazılması mümkündür. Ayrıca, ilgili ülke mevzuatına göre kesinleşen konkordato anlaşmasının 213 sayılı Kanunda öngörülen süreler boyunca muhafaza ve gerektiğinde yetkililere ibraz edilmesi gerektiği tabiidir.

Bunun yanında, Vergi Usul Kanununun 322 nci maddesi uygulamasında, alacağın değersiz hale geldiği yıl hesaplarına zarar olarak yazılması gerekmekte olup, ilgili olduğu yılda zarar yazılmayan alacağın sonraki yıllarda dikkate alınması mümkün bulunmamaktadır.

Özelgenin bu kısmında, “...konkordato talebinin anlaşmayla sonuçlanmasına bağlı olarak, varsa söz konusu anlaşma kapsamında vazgeçilen alacak kısmı, değersiz alacak olarak kabul edileceğinden, ... yetkili resmi makamca konkordato anlaşmasının onaylanarak kesinleşmesini müteakiben, alacağın değersiz hale geldiği (anlaşmanın kesinleştiği) yıl hesaplarına zarar olarak yazılması mümkündür.” şeklinde yer alan görüşe biz de katılıyoruz.

Bu açıklamalara göre görüşümüze göre;

- Her ne kadar idari görüş bu yönde değil ise de konkordato kapsamındaki alacak, geçici mühlet verilmesi anı itibari ile şüpheli alacak olarak kabul edilmeli ve bunun için tüm alacak tutarı üzerinden karşılık ayrılmalı,
- Konkordato kesinleşme kararı sonrasında eğer vazgeçilen bir alacak kısmı var ise alacaklı açısından bu kısım bu an itibariyle değersiz alacak olarak kabul edilerek kayda alınmalı ve şüpheli alacak ve karşılığı buna göre düzeltilmeli,
- Konkordatonun devamı yani ödemelerin tamamlandığı ana kadar kalan alacağın şüpheli alacak niteliğinin devam ettiği kabul edilerek şüpheli alacak ve karşılığı muhafaza edilmeli, ancak bu süreçte yapılan tahsilatlar için ayrılan karşılık bu kadar kısım için iptal edilmeli,
- Konkordatonun karara bağlanan şekilde ödemeler ile değil de başka türlü sona ermesi durumunda, sona erme anı itibariyle şüpheli alacak / değersiz alacak müesseseleri yönünden (yeniden) değerlendirme yapılmalıdır.

Sonuç olarak konkordato kesinleşme kararı ile oluşacak hukuki durum çerçevesinde varsa vazgeçilen alacak kısmı için ‘değersiz alacak’ uygulaması yapılabileceği konusunda tereddüt bulunmamaktadır.

Ancak konkordato kapsamındaki alacağın gerek bu ana kadar tüm tutarı ile ve gerekse konkordato kararının kesinleşmesinden sonra ödeneceği karara bağlanan kısmına ait tutar kadar kısmı için şüpheli alacak ve karşılığı uygulaması yönünde bir tartışma olduğu dikkate alındığında mükelleflerin çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalma olasılığı söz konusudur.

İdarenin konuya olumlu yaklaşmadığı / belirsiz bir süre daha olumlu yaklaşmayacağı dikkate alındığında, tarafımız idari görüşe göre işlem yapılması ancak bu şekildeki işlemler için ihtirazı kayıtlı beyanname verilmek sureti ile dava açılmasını önermektedir.

UYARI

Makale olarak kaleme alınmış metinlerde ifade edilen görüşler, kaleme alındığı tarihte yazarın savunduğu görüşlerdir. Bu görüşler, mevzuatta meydana gelen / gelecek gelişmeler ile değişmiş olabilir. Her durumda, özellikle mevzuata yapılan yollamalar, bir başka kaynaktan daha teyit edilmeden kullanılmamalı ve ifade edilen görüşlerin, başka ortamlarda kabul görmeyebileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Yazarın bu konuda bir taahhüdü de bulunmamaktadır. Mevzuatımızın özellikle vergi mevzuatımızın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz. Bu çalışmada yer alan bilgi ve açıklamalardan dolayı Av. Akın Gencer ŞENTÜRK’e sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Çalışma ve yazılardan kaynak gösterilmek şartıyla alıntılar yapılabilir. Ancak çalışma ve yazıların bir bütün halinde kullanımı tüm ortamlar ve kullanım şekilleri için telif sahibinin yazılı iznine bağlıdır.